

สมัชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี

วันที่ 18 กันยายน 2556

ณ ห้องอุดรธานีแกรนด์บอลรูม โรงแรมบ้านเชียง จังหวัดอุดรธานี

ประเด็น : การจัดการขยะในเขตเทศบาลนครอุดรธานี

สถานการณ์ปัญหาและผลกระทบ

๑. จากการศึกษาเมืองอุดรธานีเจริญเติบโตอย่างรวดเร็ว มีการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน ส่งผลให้ขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครอุดรธานีและปริมาณเพิ่มขึ้นอย่างมากตามไปด้วย ซึ่งเป็นปัจจัยที่สำคัญของวงล้อที่มีความรุนแรงและซับซ้อนมากขึ้น หน่วยงานที่มีหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยได้ทันกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทุกวัน จึงมีขยะตกค้างเพิ่มขึ้น อีกทั้งการกำจัดขยะมูลฝอยส่วนมากยังไม่สามารถดำเนินการได้ถูกต้องตามหลักวิชาการอย่างครบถ้วน แนวโน้มของปัญหาขยะมูลฝอยในเขตเทศบาลนครอุดรธานีและปริมาณ จะกลายเป็นปัญหาสิ่งแวดล้อมที่สำคัญของจังหวัดอุดรธานีในอนาคต

๒. นับจากปี พ.ศ. 2540 – 2553 เมืองอุดรธานีมีขยะเกิดขึ้น เฉลี่ย 24 ล้านตันต่อปี ประเมินการว่าประชาชน 1 คน ก่อให้เกิดขยะ 1 กิโลกรัมต่อวัน ในจำนวนนี้เป็นขยะที่สามารถนำไป recycle ได้ประมาณ 13 ล้านตัน ซึ่งจะมีขยะเหลือที่ไม่สามารถนำมาใช้ประโยชน์ได้ ประมาณ 11 ล้านตัน ปริมาณขยะ 170 - 200 ตันต่อวัน ประกอบไปด้วย ขยะทั่วไปร้อยละ 23.1 ขยะอินทรีย์ร้อยละ 54.3 ขยะรีไซเคิลร้อยละ 22.3 และเป็นขยะของเสียอันตรายร้อยละ 0.3 ซึ่งจะมีบริษัทต่างจังหวัดมารับขยะติดเชื้อไปทำลาย โดยไม่ได้มีการดำเนินการอย่างถูกวิธี

๓. ปัจจุบันมีขยะมูลฝอยในจังหวัดอุดรธานีจำนวน 900 ตันต่อวัน ซึ่งสามารถกำจัดอย่างถูกต้องตามหลักวิชาการประมาณ 160 ตัน ส่วนที่เหลืออีกราว 740 ตันกำจัดโดยการเทกองบนพื้นในหลุม และทำการเผาในที่โล่ง ซึ่งอาจก่อให้เกิดปัญหาด้านสิ่งแวดล้อมในระยะยาว อีกทั้งยังอาจต้องหาพื้นที่ในการกำจัดขยะใหม่ไปเรื่อยๆ จังหวัดอุดรธานีจึงได้จัดตั้งโครงการอุดรธานีเมืองสะอาด มุ่งสู่ Zero Waste เพื่อดำเนินการจัดการขยะอย่างถูกวิธีทั้งก่อนทิ้ง และหลังทิ้งขยะ เพื่อให้การจัดการขยะสอดคล้องกับแผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ และนโยบายของรัฐบาล

๔. ศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยของเทศบาลนครอุดรธานี ซึ่งเป็นศูนย์กำจัดขยะมูลฝอยรวมของจังหวัดอุดรธานีตั้งอยู่ที่บ้านหนองใส ต.หนองนาคำ อ.เมือง จ.อุดรธานี บนเนื้อที่ 200 ไร่ ปัจจุบันรองรับปริมาณขยะมูลฝอยจากองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หน่วยงานภาครัฐ และเอกชนที่มาใช้บริการกำจัดขยะมูลฝอย จำนวน 33 หน่วยงาน (รายละเอียดตามบัญชีรายชื่อ) มีปริมาณขยะโดยเฉลี่ย 240 ตันต่อวัน โดยแยกวิธีการกำจัดขยะมูลฝอย ออกเป็น 2 ประเภท ดังนี้

- ขยะมูลฝอยทั่วไป ใช้วิธีกำจัดแบบฝังกลบตามหลักสุขาภิบาล โดยรถเก็บขนขยะมูลฝอยเมื่อผ่านการชั่งน้ำหนักแล้ว จะขนส่งขยะมูลฝอยไปเทกองบริเวณพื้นที่ที่กำหนดไว้ แล้วจึงใช้รถบดอัดและไถกลบปิดทับด้วยดินทุกวัน

- ขยะติดเชื้อ ใช้วิธีกำจัดด้วยเตาเผาแบบหมุน (Rotary Kiln) โดยเทศบาลฯ มีรถเก็บขนขยะมูลฝอยติดเชื้อแบบห้องเย็น ขนส่งไปกำจัดยังเตาเผาภายในศูนย์กำจัดขยะมูลฝอย ลักษณะของเตาเผามี 2 ห้อง ห้องเผาที่ 1 เป็นการเผาขยะแบบใช้ออกซิเจนเกินพอ ห้องเผาที่ 2 ทำหน้าที่เผากำจัดก๊าซ และเขม่าควันที่เกิดจากการเผาไหม้จากห้องเผาที่ 1 สุดท้ายอากาศจากกระบวนการเผาไหม้ในเตาเผาจะผ่านระบบบำบัดเขม่าควัน (Wet Scrubber) โดยให้อากาศสัมผัสกับม่านน้ำ ซึ่งสามารถกำจัดได้ทั้งก๊าซ กรด ฝุ่นละออง เพื่อไม่ก่อให้เกิดมลพิษทางอากาศ

๕. จากข้อมูลของกรมควบคุมมลพิษ มีการคาดการณ์ว่า ช่วงปี พ.ศ.2555-2559 หากไม่มีการกำจัดขยะอันตรายอย่างถูกต้อง จะมีซากผลิตภัณฑ์เครื่องใช้ไฟฟ้าและอิเล็กทรอนิกส์ในไทย ดังนี้ โทรทัศน์ 12 ล้านเครื่อง กล้องถ่ายภาพ วิดีโอ 4 ล้านเครื่อง อุปกรณ์เล่นภาพ เสียงขนาดพกพา 17 ล้านเครื่อง เครื่องพิมพ์ โทรสาร 7 ล้านเครื่อง โทรศัพท์มือถือ โทรศัพท์บ้าน 48 ล้านเครื่อง คอมพิวเตอร์ส่วนบุคคล 11 ล้านเครื่อง เครื่องปรับอากาศ 3 ล้านเครื่อง ตู้เย็น 4 ล้านเครื่อง ซึ่งหลายหน่วยงานกำลังร่วมกันกำจัดขยะอันตรายเหล่านี้ อย่างถูกวิธี

๖. องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องใช้งบประมาณเป็นจำนวนมากในการจัดการขยะมูลฝอยของชุมชน ขณะที่การนำขยะมูลฝอยกลับมาใช้ใหม่ มีเพียงร้อยละ 22 ของปริมาณมูลฝอยที่เกิดขึ้นเท่านั้น นอกจากนี้ยังมีของเสีย สิ่งของอันตรายจากบ้านเรือนก็มีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้น และมีการทิ้งปะปนกับขยะมูลฝอยทั่วไป โดยไม่มีกลไกในการคัดแยก ทำให้สารพิษที่อยู่ในของเสีย อันตรายจากชุมชน ปนเปื้อนออกสู่สิ่งแวดล้อม ซึ่งในการจัดการกับปัญหาที่เกิดขึ้นของแต่ละท้องถิ่นนั้น จะมีวิธีการดำเนินงานที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน ขึ้นอยู่กับสภาพพื้นที่ และนโยบายในการบริหารดูแลท้องถิ่นนั้นที่จะดำเนินการในการแก้ไขปัญหาสิ่งแวดล้อมที่เกิดจากขยะ เพื่อเป็นแบบอย่างและแนวคิดในการนำไปพัฒนาแนวทางดำเนินการกำจัดปัญหาขยะในท้องถิ่นอื่นต่อไป

๗. ส่วนหนึ่งของขยะมูลฝอยที่เกิดขึ้นในทุกพื้นที่ ควรที่จะต้องได้รับการคัดแยกจากต้นทาง แหล่งกำเนิดก็คือตามบ้านเรือนของประชาชน ขยะส่วนหนึ่งสามารถที่จะนำไปสร้างรายได้ได้ เช่น ขวดแก้ว ขวดพลาสติก ขยะเปียก ขยะแห้ง ก็ควรที่ต้องแยกกันทิ้ง เศษอาหารสามารถเอาไปทำปุ๋ยอินทรีย์กลับมาใช้ได้ จึงจะต้องมาร่วมมือกันทำและดำเนินการใหม่ เพราะการกำจัดขยะ ก็เป็นองค์ประกอบหนึ่งที่จะเป็นการสร้างบ้านเมืองให้เกิดความสวยงาม เรียบร้อย น่าอยู่ จึงมีความจำเป็นที่ อปท.ทุกแห่งจะร่วมมือกันในการกำจัดขยะมูลฝอย

นโยบายและมาตรการที่เกี่ยวข้อง

1. ให้ความรู้แก่ชุมชน ทุกครัวเรือน ทุกโรงเรียน ทุกร้านค้าและสถานประกอบการ เนื่อหาการอบรม ได้แก่ การคัดแยกขยะ การ Reuse ขยะ และการ Recycle ขยะ โดยความร่วมมือของชุมชนและองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นร่วมเป็นเจ้าภาพในการดำเนินงาน

2. การจัดการขยะ และการจัดตั้งธนาคารขยะ โดยศึกษาพื้นที่ที่ดำเนินการประสบผลสำเร็จ อาทิ เทศบาลเมืองหนองสำโรง ต.หม่อม และ ต.บ้านเลื่อม อ.เมือง จ.อุดรธานี เริ่มจากการที่มีค่าใช้จ่ายในการกำจัดขยะเพิ่มมากขึ้นทุกปี เทศบาลเมืองหนองสำโรงจึงได้ส่งเสริม และสนับสนุนให้มีการจัดทำธนาคารขยะโดยมีขั้นตอน ดังนี้

2.1 คัดเลือกชุมชนนำร่อง

2.2 เทศบาลเมืองหนองสำโรงได้ประชุมประชาชนในชุมชน ถึงผลกระทบที่เกิดขึ้นจากปัญหาของขยะ และแนวทางการดำเนินโครงการธนาคารขยะ

2.3 เทศบาลเมืองหนองสำโรงสนับสนุนงบประมาณการดำเนินงาน

2.4 มีการจัดตั้งกลุ่ม และจัดตั้งสวัสดิการฌาปนกิจให้แก่สมาชิกของกลุ่ม

2.5 จัดอบรมการคัด แยกขยะให้แก่ทุกครัวเรือน

2.6 ขยะอินทรีย์ ให้เป็นอาหารของไส้เดือน โดยเทศบาลเมืองหนองสำโรงสนับสนุนให้มีการเพาะเลี้ยงไส้เดือน ราคาจำหน่ายไส้เดือนและผลิตผลจากการเลี้ยงไส้เดือน

ไส้เดือน ราคา 1,500 บาท / กิโลกรัม

ปัสสาวะไส้เดือน ราคา 50 บาท / ลิตร

มูลไส้เดือน ราคา 40 บาท / กิโลกรัม

2.7 ขยะทั่วไป นำไปกำจัดที่กำจัดขยะของเทศบาลนครอุดรธานี

3. การจัดตั้งโรงงานกำจัดขยะแบบรวมศูนย์ของจังหวัดอุดรธานี โดยการมีส่วนร่วมของ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นทุกแห่ง และประชาชนเมืองอุดรธานีร่วมระดมทุนเพื่อจัดทำโรงงาน มีการกำหนดอัตรา การรับซื้อขยะในราคาที่ยุติธรรม ราคาขยะ ดังนี้

ขยะรวม ราคา 10 บาท / กิโลกรัม

ขวดขาว ราคา 12 บาท / กิโลกรัม

ขวดแก้วราคา 0.5 บาท / กิโลกรัม

ขวด + ลัง ราคา 12 บาท / / ลัง

เหล็ก ราคา 7 บาท / กิโลกรัม

พลาสติกรวม ราคา 7 บาท / กิโลกรัม

กระป๋องอลูมิเนียม , ฝาลูมิเนียม ราคา 30 บาท / กิโลกรัม

3.1 ขยะที่นำไปกำจัด และจะได้ผลิตผลจากกระบวนการกำจัดขยะ ดังนี้

1. ได้พลังงานไฟฟ้าจากการกำจัดขยะ ที่สามารถนำไปใช้ในพื้นที่จังหวัดอุดรธานีได้

2. ขยะอินทรีย์ทำปุ๋ย น้ำหมักชีวภาพ

3. รายได้จากการขายพลังงานไฟฟ้า และผลิตผลจากการจัดการขยะ คือนำไปสู่สมาชิก และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น จำนวน 180 แห่ง

3.2 การคัดแยกขยะ ให้สามล้อที่นำขยะมาส่งเป็นผู้คัดแยกขยะ

4. มาตรการด้านกฎหมาย

1. ใช้มากจ่ายมาก

2. การใช้ถุงพลาสติกต้องซื้อเพิ่ม

3. ทุกครัวเรือนต้องแยกขยะและจัดการขยะเอง

4. สนับสนุนให้เกิดชุมชนปลอดถังขยะ หรือ Zone waste

5. การจัดการขยะอินทรีย์ นำไปทำแก๊สชีวภาพ (Bio-gas) นำหมักชีวภาพ และปุ๋ยหมัก

6. นำขยะไปฝังกลบในหลุมโพแทชที่อำเภอประจักษ์

7. การกำจัดขยะอันตราย เช่น คอมพิวเตอร์ที่ไม่ใช้แล้ว เครื่องใช้ไฟฟ้า หลอดไฟ ถ่านไฟฉาย แบตเตอรี่

1. กำหนดมาตรการให้บริษัทที่ผลิตรับซื้อ หรือ แลกซื้อ คิน

2. ให้ความรู้แก่ประชาชน

8. รณรงค์ให้ใช้ถุงผ้า กระเป๋า ตะกร้า แทนถุงพลาสติก

สรุปมติสมัชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี
เพื่อแก้ปัญหาที่มีผลกระทบต่อสุขภาพและสุขภาวะของคนอุดรธานี ปี 2556
จากการประชุมเวทีสมัชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี
วันที่ 18 กันยายน 2556 ณ ห้องอุดรธานีแกรนด์บอลรูม โรงแรมบ้านเชียง จ.อุดรธานี

ประเด็นที่ 3 : การจัดการขยะของจังหวัดอุดรธานี

สมัชชาสุขภาพจังหวัดอุดรธานี

ได้พิจารณารายงานเรื่อง: การจัดการขยะของจังหวัดอุดรธานี

รับทราบ ว่าปัญหาการเพิ่มปริมาณของขยะของจังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มเพิ่มมากขึ้น อันเนื่องมาจากหลายสาเหตุปัจจัยเช่น มีการเพิ่มขึ้นของประชากร การขยายตัวทางเศรษฐกิจ การเปลี่ยนแปลงทางเทคโนโลยี และวิถีชีวิตของประชาชน หน่วยงานที่มีหน้าที่ในเรื่องดังกล่าวไม่สามารถดำเนินการจัดเก็บและกำจัดขยะมูลฝอยได้ทันกับปริมาณขยะที่เกิดขึ้นทุกวัน จึงมีขยะตกค้างเพิ่มขึ้น

ตระหนัก ว่าการเพิ่มปริมาณของขยะของจังหวัดอุดรธานี ก่อให้เกิดผลกระทบตามมาอย่างกว้างขวาง มีแหล่งกำเนิดจากหลายแหล่งตั้งแต่ตัวบุคคล ครอบครัว ชุมชน สถานประกอบการ ร้านอาหาร โรงแรมไปจนถึงครอบครัว ชุมชน สังคมและเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศ

รับทราบ ว่าหลายหน่วยงานให้ความสนใจดำเนินงาน เพื่อป้องกันและแก้ไขปัญหามลพิษของจังหวัดอุดรธานี จำเป็นต้องแก้ไขทุกระดับ ตั้งแต่สำนึกบุคคล ชุมชน บทบาทหน้าที่ความรับผิดชอบของหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ภาคประชาสังคมตลอดจนองค์กรอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง ซึ่งเป็นเรื่องที่ไม่สามารถดำเนินการได้โดยง่ายในระยะเวลาอันสั้น

หวังใ ว่าการขาดการมีส่วนร่วมจากทุกภาคส่วนและทุกระดับทำให้การแก้ปัญหาขยะของจังหวัดอุดรธานีไม่ได้รับความสำเร็จตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้

ชื่นชม การดำเนินงานของหลายภาคส่วนที่ได้มีความพยายามปฏิบัติงานอย่างจริงจังและสานต่อความมุ่งมั่นเพื่อการป้องกัน และแก้ไขขยะของจังหวัดอุดรธานี

มีความกังวล ว่าการดำเนินงานเพื่อจัดการปัญหาขยะของจังหวัดอุดรธานีมีแนวโน้มเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ส่งผลกระทบต่อปัญหาสุขภาพและสิ่งแวดล้อม กลไกระดับจังหวัดจะต้องเชื่อมโยงประสานงานระหว่างกลไกหลักของภาครัฐและภาคส่วนอื่น ๆ เข้าด้วยกัน อย่างเป็นระบบและจำเป็นต้องเร่งแปลงนโยบายไปสู่การปฏิบัติ อย่างเป็นรูปธรรมในพื้นที่

เป้าหมาย

ภายใน 2561 อุดรธานีเป็นเมืองสะอาด สามารถดำเนินการจัดการขยะอย่างถูกวิธีทั้งก่อนทิ้ง และหลังทิ้งขยะ มุ่งสู่การเป็นเมือง Zero Waste

จึงมีมติดังต่อไปนี้

1. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น และเครือข่าย สถานศึกษา สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดอุดรธานี สำนักงานทรัพยากรและสิ่งแวดล้อมจังหวัดอุดรธานี สำนักงานสิ่งแวดล้อมภาค 9 ทสม. อาสาสมัครสาธารณสุข ผู้นำท้องถิ่น ผู้นำชุมชน ให้ความรู้แก่ประชาชน/นักเรียน/นักศึกษา/เจ้าหน้าที่ที่จัดเก็บขยะของหน่วยงาน/สถานประกอบการ/ตลาดในแต่ละเทศบาล ดังนี้

1.1 คัดแยกขยะ 3 R (Reduce, Reuse, Recycle)

1.2 การจัดการขยะ ณ แหล่งกำเนิด (Zone Waste) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดการขยะในระดับครัวเรือน/ชุมชน/สถานประกอบการ/ตลาด/หน่วยงานอย่างถูกวิธี

2. ขอให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ทุกแห่ง จัดตั้งธนาคารขยะ หรือกองทุนขยะรีไซเคิล

2.1 โครงการเปลี่ยนขยะเป็นทองคำครอบครัวยุคใหม่

การคัดแยกขยะรีไซเคิล

การรับซื้อและการขายขยะ

2.2 การจัดการขยะอินทรีย์ ธนาคารใบไม้และกิ่งไม้(เลี้ยงไส้เดือน, EM .ปุ๋ยหมัก, ดินปลูก, Bio-gas)

2.3 การจัดการขยะอันตราย นำไปกำจัดอย่างถูกต้องและปลอดภัย

2.4 การจัดการขยะทั่วไป นำไปเป็นวัตถุดิบในโรงไฟฟ้า

2.5 การจัดการขยะ ณ แหล่งกำเนิด (Zone Waste) สนับสนุนและส่งเสริมให้มีการจัดการขยะในระดับครัวเรือน ชุมชน สถานประกอบการและหน่วยงานอย่างถูกวิธี โดยจัดทำถังขยะแยกประเภทและสถานที่แยกขยะที่ชัดเจน

3. เทศบาลนครอุดรธานี และเครือข่ายจัดตั้งโรงไฟฟ้าโดยใช้ขยะเป็นวัตถุดิบในโรงงานไฟฟ้าขยะ โดยให้ชุมชนมีส่วนร่วมในการลงทุน

4. ขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม กรมควบคุมมลพิษ ออกกฎหมายหรือกฎกระทรวง เกี่ยวกับการจัดการขยะต้นทาง(แหล่งกำเนิด) ดังนี้

4.1 การคัดแยกขยะ 4 ประเภท จัดสถานที่ในการแยกขยะทุกชุมชน หากแยกขยะไม่ถูกประเภททางอปท.จะไม่ดำเนินการจัดการขยะให้

4.2 องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ต้องนำกฎหมายไปเป็นเทศบัญญัติ หรือข้อบัญญัติบังคับใช้ ในพื้นที่รับผิดชอบ

4.3 ขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกกฎหมายให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบซากวัสดุที่ใช้แล้วที่มีผลกระทบต่อสิ่งแวดล้อม เช่น แบตเตอรี่ ถ่านไฟฉาย หลอดไฟ กระจกสเปร์ย กระจกยาฆ่าแมลง

4.4 ออกกฎหมายห้ามผู้ประกอบการ ห้างสรรพสินค้า ซูเปอร์มาเก็ต ให้ถุงพลาสติกแก่ลูกค้าโดยไม่คิดมูลค่า

4.5 ขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมออกกฎหมายให้ผู้ประกอบการรับผิดชอบค่าใช้จ่ายในการรับคืนซากวัสดุและสินค้าที่ใช้แล้ว เช่น ยางรถยนต์

5. ขอให้กระทรวงทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ประชาสัมพันธ์ทางสื่อที่เข้าถึงง่ายและเป็นภาพกว้าง เนื้อหาการจัดการขยะระดับครัวเรือน

6. รัฐบาลควรจัดตั้งกองทุนพัฒนาสิ่งแวดล้อมแห่งชาติ (เหมือนกองทุนสุขภาพตำบลของ สปสช.) โดย อปท.เป็นผู้จัดการกองทุน